

Sygn. akt III AUa 361/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 czerwca 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Krystyna Smaga
Sędziowie:	SA Elżbieta Czaja SA Marcjanna Górską (spr.)
Protokolant: protokolant sądowy Joanna Malena	

po rozpoznaniu w dniu 11 czerwca 2014 r. w Lublinie

sprawy M. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.

o należności z tytułu składek

na skutek apelacji pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S.

od wyroku Sądu Okręgowego w Siedlcach

z dnia 6 marca 2014 r. sygn. akt IV U 803/13

zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie.

Sygn. akt III AUa 361/14

UZASADNIENIE

Decyzją z 6 maja 2013 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S., działając na podstawie art. 83 ust. 1 w zw. z art. 24 ust. 6a-6h ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 72 § 1 pkt 1 i art. 73 § 1 pkt 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa, odmówił M. M. zwrotu nienależnie opłaconych składek z tytułu prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej, wskazując że zadeklarowana podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne w ZUS DRA i identyfikatorze 1/02/2013 r. nie mogła ulec pomniejszeniu po wypłacie zasiłku chorobowego, ponieważ była zadeklarowana w wysokości 8775,55 zł i była wyższa od najniższej podstawy wymiaru składek.

Odwołanie od wymienionej decyzji złożyła M. M. wnosząc o jej zmianę i zwrot nienależnie opłaconych składek za miesiąc luty 2013 roku. W uzasadnieniu odwołania ubezpieczona wskazała, że nie zgadza się z powyższą decyzją,

bowiem składkę za miesiąc luty 2013 r. zapłaciła w całości na ubezpieczenie społeczne, a pracowała tylko do 9 lutego 2013 roku ponieważ od tej daty przebywała na zwolnieniu lekarskim.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie powołując się na przepisy prawa i uzasadnienie zawarte w zaskarżonej decyzji.

Wyrokiem z dnia 6 marca 2014 roku Sąd Okręgowy w Siedlcach zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił, że M. M. przysługuje zwrot nienależnie opłaconych składek z tytułu prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej za miesiąc luty 2013 roku.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że wnioskodawczyni M. M. prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą polegającą na świadczeniu usług fizjoterapeutycznych od dnia 1 lipca 2011 roku i z tego tytułu podlegała ubezpieczeniu społecznemu. W dniu 5 marca 2013 roku ubezpieczona złożyła deklarację rozliczeniową ZUS DRA za miesiąc luty 2013 roku, w której zadeklarowała podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne w wysokości 8775,55 zł. W dniu 17 kwietnia 2013 roku ubezpieczona przekazała korektę ZUS DRA za miesiąc luty 2013 roku, w której zadeklarowała podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne w wysokości 2507,30 zł. W okresie od dnia 9 lutego 2013 roku do 12 kwietnia 2013 roku ubezpieczona przebywała na zwolnieniu lekarskim i z tego tytułu pobrała zasiłek chorobowy.

W dniu 6 maja 2013 roku M. M. złożyła wniosek o zwrot nadpłaconych składek w łącznej kwocie 2153,15 zł w związku ze złożoną korektą deklaracji rozliczeniowej za miesiąc luty 2013 roku. W wyniku rozpoznania wniosku organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję.

Oceniając tak ustalony stan faktyczny Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie jest uzasadnione. Sąd wskazał, że zgodnie z art. 18 ust. 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych z dnia 13 października 1998 roku, podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne osoby prowadzącej pozarolniczą działalność stanowi co do zasady zadeklarowana przez nią kwota, nie niższa jednak niż 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe na dany rok kalendarzowy. Tak ustalona podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne osoby prowadzącej pozarolniczą działalność ulega proporcjonalnemu zmniejszeniu w dwóch przypadkach. Po pierwsze, wówczas gdy osoba prowadząca pozarolniczą działalność zostaje objęta obowiązkiem ubezpieczeń społecznych w trakcie miesiąca kalendarzowego lub ustał wobec niej obowiązek tych ubezpieczeń w trakcie miesiąca kalendarzowego i w związku z tym podlega im tylko przez część tego miesiąca. Po drugie, wtedy gdy przez część miesiąca osoba prowadząca pozarolniczą działalność jest niezdolna do pracy.

Dalej Sąd Okręgowy stwierdził, że brzmienie art. 18 ust. 9 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych zdaje się wskazywać, że prawo do proporcjonalnego zmniejszenia podstawy wymiaru w wyżej wymienionych przypadkach mają tylko te osoby prowadzące pozarolniczą działalność, które opłacają składki na ubezpieczenia społeczne od najniższej podstawy wymiaru składek (tj. 60% prognozowanego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia z poprzedniego kwartału albo 30% minimalnego wynagrodzenia za pracę). Mając jednak na względzie fakt, że w orzecznictwie, a konkretnie w orzecznictwie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 9 lipca 2009 r., III AUa 908/08 i z dnia 17 maja 2011 r., III AUa 2177/10 wyrażany jest również pogląd, iż proporcjonalne zmniejszenie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe osób prowadzących pozarolniczą działalność przewidziane w art. 18 ust. 9 i ust. 10 u.s.u.s. dotyczy wszystkich zadeklarowanych kwot, a nie tylko kwoty najniższej podstawy wymiaru składek, Sąd Okręgowy podzielił powyższe stanowisko przyjmując, iż proporcjonalne zmniejszenie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe osób prowadzących działalność gospodarczą przewidziane w art. 18 ust. 9 i ust. 10 ustawy z dnia 13.10.1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych dotyczy wszystkich zadeklarowanych kwot (art. 18 ust. 8), a nie tylko kwoty najniższej podstawy wymiaru składek.

Sąd Okręgowy stwierdził, że chybiony jest pogląd organu rentowego, że proporcjonalne obniżenie podstawy wymiaru dotyczy tylko przypadków w przepisie określonych i - zgodnie z brzmieniem ustawy - jedynie kwoty najniższej podstawy wymiaru składek.

Zdaniem Sądu, normy art. 18 ust. 9 i 10 o ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie odbierają ubezpieczonym, którzy zadeklarowali składkę na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w rozmiarze przekraczającym ustawowe minimum, prawa do proporcjonalnego zmniejszenia podstawy wymiaru składki w miesiącu w którym nastąpiło objęcie ubezpieczeniami, bądź w przypadku niezdolności do pracy trwającej przez część miesiąca. Celem norm ust. 9 i 10 art.18 cytowanej ustawy, jest wyraźne wskazanie, iż zmniejszenie podstawy wymiaru składki jest możliwe także wówczas, gdy została ona zadeklarowana w wysokości minimalnej. Skoro prawo takie zachowują osoby deklarujące minimalną podstawę wymiaru składek, to tym bardziej winni z niego korzystać ubezpieczeni wnoszący składki wyższe od minimalnych.

W przedmiotowej sprawie ubezpieczona składając deklarację rozliczeniową za miesiąc luty 2013 r. zadeklarowała podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne wyższą niż minimalna i uregulowała należne składki. M. M. od dnia 9 lutego 2013 r. do 12 kwietnia 2013 r. przebywała na zwolnieniu lekarskim i z tego tytułu został jej przyznany zasiłek chorobowy. Wobec powyższego spełnione zostały przesłanki do proporcjonalnego zmniejszenia podstawy wymiaru składek zgodnie z art. 18 ust. 9 i 10 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych za miesiąc luty 2013 r. co skutkuje zwrotem nienależnie opłaconych składek z tytułu prowadzonej przez M. M. pozarolniczej działalności gospodarczej za wskazany miesiąc.

Mając powyższe i na podstawie art. 477¹⁴ § 2 kpc Sąd Okręgowy orzekł jak w wyroku.

Apelację od tego wyroku złożył Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.. Zaskarżając wyrok w całości zarzucił mu naruszenie prawa materialnego, w szczególności polegające na błędnej wykładni art. 18 ust. 9 ustawy z 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2013 roku, poz. 1442) poprzez uznanie, że prawo do proporcjonalnego zmniejszania podstawy wymiaru składek na podstawie wymienionego przepisu przysługuje także osobom odprowadzającym składki od innej podstawy wymiaru niż najniższa.

Wskazując na powyższe apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania.

W uzasadnieniu apelacji skarżący podniósł między innymi, że w art. 18 ust. 8 ustawy systemowej ustawodawca używa zwrotu określając podstawę wymiaru składek „zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego”, natomiast ust. 9 i 10 tego przepisu stanowi o proporcjonalnym zmniejszeniu kwoty „najniższej podstawy wymiaru”. Regulacja ta, zdaniem apelanta, musi być wykładana ściśle. Gdyby bowiem intencją ustawodawcy, aby możliwe było obniżenie każdej podstawy wymiaru, to wówczas w treści przepisu art. 18 ust. 9 nie znalazłoby się określenie „najniższej” lecz np. zadeklarowanej podstawy wymiaru.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje;

Apelacja jest uzasadniona albowiem trafny okazał się podniesiony w niej zarzut naruszenia prawa materialnego.

Spór zaistniały w rozpoznawanej sprawie był w swej istocie sporem prawnym i sprowadzał się do wykładni przepisów określających zasady ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą oraz możliwość proporcjonalnego zmniejszenia tej podstawy w przypadku, gdy powstanie lub ustanie obowiązku ubezpieczeń emerytalnych i rentowych nastąpiło w trakcie miesiąca, bądź też w przypadku niezdolności do pracy trwającej przez część miesiąca, jeżeli z tego tytułu ubezpieczony spełnia warunki do przyznania zasiłku. Przedmiotowa materia, co prawidłowo przyjął Sąd pierwszej instancji, uregulowana została w art. 18 ust. 8, 9 i 10 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2013 roku, poz. 1442). Wymieniony przepis w ust. 8 stanowi, że podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe ubezpieczonych, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 5, stanowi zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek, ogłoszonego w trybie art. 19 ust. 10 na dany rok kalendarzowy. Składka w nowej wysokości obowiązuje od dnia 1 stycznia do dnia 31 grudnia danego roku.

W ust. 9 z kolei postanawia się, że za miesiąc, w którym nastąpiło odpowiednio objęcie ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi lub ich ustanie i jeżeli trwały one tylko przez część miesiąca, kwotę najniższej podstawy wymiaru składek zmniejsza się proporcjonalnie, dzieląc ją przez liczbę dni kalendarzowych tego miesiąca i mnożąc przez liczbę dni podlegania ubezpieczeniu. Ustęp 10 stanowi zaś, że zasady zmniejszania najniższej podstawy wymiaru składek, o których mowa w ust. 9, stosuje się odpowiednio w przypadku niezdolności do pracy trwającej przez część miesiąca, jeżeli z tego tytułu ubezpieczony spełnia warunki do przyznania zasiłku.

W stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy zasadnicze znaczenie dla jej rozstrzygnięcia posiadało wyjaśnienie treści cytowanego ust. 9 art. 18 ustawy, a mianowicie, czy zezwala on na proporcjonalne zmniejszenie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe zadeklarowanej w kwocie wyższej od najniższej podstawy wymiaru składek, stanowiącej 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek ogłoszonego w trybie art. 19 ust. 10 na dany rok kalendarzowy, za miesiąc w którym obowiązek podlegania ubezpieczeniom istniał tylko przez część miesiąca, jak przyjął to Sąd pierwszej instancji, czy też możliwość przedmiotowej korekty podstawy wymiaru istnieje tylko w sytuacji, gdy podstawa wymiaru ustalona była w najniższej wysokości określonej w ustępie 8 art. 18 ustawy, jak podnosi apelujący.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, analiza treści art. 18 ust. 8 ustawy, nie pozwala

zaakceptować jego wykładni dokonanej przez Sąd pierwszej instancji albowiem pozostaje ona w sprzeczności z brzmieniem tego przepisu.

Tymczasem zgodnie z ugruntowanym w orzecznictwie i doktrynie poglądem przyjmuje się, że w państwie prawnym wykładnia przepisów musi zawsze w pierwszym rzędzie brać pod uwagę językowe znaczenie tekstu prawnego. Pogląd taki w sposób jednoznaczny wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7 lutego 2012 roku, I UK 276/11 (LEX nr 1313671) stwierdzając, że „przepisy regulujące system zabezpieczenia społecznego ze względu na swoją istotę i konstrukcję podlegają wykładni ścisłej. Nie powinno się stosować do nich wykładni celowościowej, funkcjonalnej lub aksjologicznej w opozycji do wykładni językowej, jeżeli ta ostatnia prowadzi do jednoznacznych rezultatów interpretacyjnych, a zatem nie można ich poddawać ani wykładni rozszerzającej, ani zężającej, modyfikującej wyczerpująco i kazuistycznie określone przez ustawodawcę uprawnienia do świadczeń”. Sąd Apelacyjny powyższe stanowisko w pełni akceptuje.

Stosując zatem zasady wykładni językowej do ustalenia treści interpretowanego przepisu art. 18 ust. 9 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, wyżej cytowanego, zauważyć należy, że przepis ten przewidując możliwość proporcjonalnego zmniejszenia podstawy wymiaru za miesiąc, w którym nastąpiło odpowiednio objęcie ubezpieczeniami emerytalnymi i rentowymi lub ich ustanie i jeżeli trwały one tylko przez część miesiąca, stanowi, że „kwotę najniższej podstawy wymiaru składek zmniejsza się proporcjonalnie ...”. Oznacza to, że możliwość korekty występuje tylko w przypadku, gdy podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne osoby prowadzącej pozarolniczą działalność gospodarczą była ustalona (zadeklarowana) w wysokości 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego, o którym mowa w ust. 8 art. 18 ustawy. Przepis ten pozostawiając bowiem osobom prowadzącym pozarolniczą działalność możliwość określenia wysokości podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, ustalił jednocześnie jej dolną granicę. Faktycznie zatem najniższa podstawa wymiaru może być zadeklarowana (ustalona) w wysokości 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego, przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek ogłoszonego w trybie art. 19 ust. 10 na dany rok kalendarzowy. Trafnie zatem, zdaniem Sądu odwoławczego, skarżący podnosi, że w sytuacji, gdyby intencją ustawodawcy było ustalenie możliwości proporcjonalnego obniżenia każdej podstawy wymiaru, to wówczas w treści przepisu art. 18 ust. 9 ustawy, nie znalazłoby się określenie „najniższej” lecz np. zadeklarowanej podstawy.

Zauważyć dodatkowo należy, iż także Sąd pierwszej instancji podniósł, że brzmienie art. 18 ust. 9 ustawy, zdaje się wskazywać, że prawo do proporcjonalnego zmniejszenia ustawy mają tylko osoby prowadzące działalność pozarolniczą, które opłacają składki na ubezpieczenia społeczne w najniższej wysokości (uzasadnienie wyroku – k.12). Przyjmując jednak odmienne stanowisko, odwołał się do poglądów wyrażonych w wyrokach Sądu Apelacyjnego

we Wrocławiu wskazanych wyżej, które to jak stwierdził, podziela. Sąd pierwszej instancji nie przedstawił jednak racjonalnych argumentów uzasadniających zaprezentowany pogląd a dokonana przez Sąd wykładnia, w ocenie Sądu drugiej instancji, pozostaje w sprzeczności z brzmieniem przepisu.

Niezależnie od podniesionych wyżej argumentów wskazujących na jednoznaczność treści unormowania wynikającą z samego brzmienia art. 18 ust. 9 ustawy, podnieść należy, iż wyniki przedstawionej wykładni językowej, znajdują potwierdzenie w wykładni celowościowej. Zauważyć należy bowiem, że w przypadku osób prowadzących pozarolniczą obowiązek opłacania składek na ubezpieczenia społeczne i ich wysokość nie są powiązane z osiągniętym faktycznie przychodem, lecz wyłącznie z istnieniem tytułu ubezpieczenia i zadeklarowaną przez ubezpieczonego kwotą, niezależnie od tego, czy ubezpieczony osiąga przychody i w jakiej wysokości. Po stronie osoby prowadzącej pozarolniczą działalność istnieje zatem uprawnienie do zadeklarowania w granicach zakreślonych ustawą dowolnej kwoty jako podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, wobec czego sposób w jaki realizuje to uprawnienie zależy wyłącznie od jej decyzji. Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie jest zresztą uprawniony do kwestionowania kwoty zadeklarowanej przez osobę prowadzącą pozarolniczą działalność jako podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, jeżeli mieści się ona w granicach określonych ustawą z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2010 roku, II UZP 1/10 – 575822). W konsekwencji racjonalne jest unormowanie, że prawo do proporcjonalnego zmniejszenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe dotyczy tylko podstawy wskazanej w wysokości wymaganej przepisami prawa. Skoro bowiem osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą, jak wyżej podniesiono, posiada swobodę deklarowania kwoty podstawy wymiaru, to posiada ona uprawnienie do samodzielnego określania tej podstawy także w przypadku, gdy ubezpieczeniu podlega przez część miesiąca.

Mając te wszystkie względy na uwadze i z mocy art. 386 § 1 k.p.c. Sąd Apelacyjny orzekł jak w wyroku.